

JM – vaje (28. februar 2013)

JM je proces, ko ugotovimo, da je zelo veliko ljudi, ki imajo enako mnenje, pa čeprav se nismo nikoli srečali. Mnenja se lahko spreminja hitro in nedoločeno. Obstaja neka idejna povezanost. JM že vsaj zadnjih 150 let skušajo meriti in izmeriti. JM NISO JAVNOMNENJSKE POIZVEDBE. Proces, v katerem ljudje (javnost) ustvarjajo mnenja z namenom uravnavanja obče blaginje, s tem da skušano vplivati na osebe in institucije, ki urejajo to občo blaginjo (oblast). Politika (oblast) vedno poteka v nekem ekonomskem okolju. Kdo pa je javnost? Nekateri avtorji pravijo, da so to posamezniki, drugi da je to civilna družba (organizacije, društva ...), spet tretji da so to državljani.

Ko beremo tekste, je treba biti pozoren, kaj je javnost in kako je definirana. Izredno pomembno. Gre za proces vplivanja. Kdorkoli je že v množici javnosti in jo predstavlja, poskuša vplivat na oblast (najširše definirano oblast). En način je TISK. To se lahko dogaja znotraj oz. preko medijev v vse smeri (od oblasti preko medijev k javnosti in obratno) ter mimo medijev (direktno od oblasti k javnosti in obratno). Ekonomija ima zelo pomemben vpliv na celotno dogajanje. Moč vplivanja med ekonomijo in posameznikom je na strani ekonomije. Ekonomija vpliva tako na medije kot na politiko (oblast). Večina pomembnih odločitev se sprejema mimo nadzora javnosti, zato so mediji zelo pomembni.

ROUSSEAU

Obča volja
(volja vseh, posamične volje)

cenzura

javna korist
partikularni interesi

zakonodaja

Vse to skupaj je povezano s tremi velikimi idejami razsvetljenstva: PRAVIČNOST, ENAKOST, SUVERENOST. Za Rousseauja je obča volja neuničljiva, vedno dobra in pravična, teži pa k javni blaginji

Obča volja upošteva interese vseh skupaj in se postavi nad posameznika. Posameznik se odpove svojim partikularnim interesom za maksimizacijo obče volje. Gre za voljo, ki izraža interese skupnosti, ne pa zgolj posameznika znotraj te skupnosti. SLO: smo v kritičnih trenutkih in rabimo oblikovati neke skupne interese. Do obče volje pridemo: a) vsak posameznik misli s svojo glavo, b) racionalno kritično misleči posamezniki. Rousseau zelo poudarja pravičnosti in enakosti. V njegovem času zakoni niso veljali za vse enako (plemstvo in kmečko preb.). Enakost ne pomeni

samo enakosti pred zakonom, ampak tudi suverenost. Vsi ljudje smo potencialno razmišljujoča bitja in nihče ne sme biti prikrajšan za to. Rousseau: skupnost, ljudje, državljani morajo imeti suverenost nad krojenjem svoje usode. Takrat to pomeni, da se je treba znebiti fevdalcev. Nekateri posamezniki ne morejo videti občega dobrega, ker so zaslepljeni z lastnimi interesi. Cenzura Rousseau vidi kot pozitiven element. Kot preprečevanje, da bi napačno informirali ljudi – treba je preprečiti takšne info ki ne bodo v skladu z občo voljo. RAZUM in odsotnot partikularnih interesov pomaga oblikovati občo voljo, ta pa se potem „prevaja“ v ZAKON, ki zagotavlja svobodo, blaginjo, varnost.

BENTHAM

Ključno izhodišče je, da potrebujemo svobodo tiska. Primarna je funkcija nadzora. Tekst je treba razumet v kontekstu zagovora obrambe pravice do svobode tiska, ki je takrat ni bilo. Parlament je objavljajl samo uradno odobrene stvari, ilegalni tisk pa je bil preganjan. Bentham pravi, da to ni dobro, da je v interesu tem ki so na oblasti, da obstaja publiciteta + preprečuje revolucijo. Gre za sistem nadzorovanja oblasti, z namenom da bi ta pravilno delovala, hkrati z nadzorom pa se krepi zaupanje. V praksi seveda to ni nujno, da vedno deluje. Če bi celoten sistem deloval tako kot je zamišljeno, bi bilo bolje. Teksti v KH3 so zelo idealizirani.

Publiciteta, nezaupanje. Govori o razlogih, zakaj je to pomembno. Nadzor, trije sloji ... Bentham skuša prodati idejo publiciteta takratni oblasti. Ključna ideja nadzora, ki izhaja iz nezaupanja je ideja, da pozicije moči prinašajo skušnjava zlorabe. Te pozicije je treba nadzorovati javno. Nadzoruje jih tribunal javnosti, ki ga tvori višji sloj. Ta tribunal je z današnjega vidika zelo problematičen. Večina državljanov takrat (nižji sloj) enostavno ni sposobnih, da bi razmišljali in se izobraževali (nezadostna stopnja izobrazbe, ni interesa, nezadostna količina časa, nezmožnost lastnega razmišljanja ...). Mackinnon da ekonomsko situacijo in tisti, ki imajo možnost, lahko pridejo v tribunal, medtem ko pri Benthamu to ni možno. Benthamova ideja publicitete je uzakonjena – RABIMO NEODVISNI TISK, KI JE NEODVISEN OD OBLASTI IN HKRATI INFORMIRA POSAMEZNIKA. Dolgotrajen učinek publicitete na delovanje oblasti je dobro zaupanje v sistem. Tribunal nima stalne zasedbe.

KANT

Najprej razpravlja o umu – da večina ljudi ne razmišlja s svojo lastno glavo. Človeku je dan um, zato ga MORA razvijati. Da pa bi ga lahko razvijal, mora imeti informacije in pravico do svobode. Informacije niso pogoj. Javno mnenje je že v sintagmi javno, zato v despotskih režimih ni JM kot takega. Režim preprečuje, da bi JM prišlo v javnost. Pri Benthamu gre za pravico tiska (medijev, institucij), pri Kantu pa gre za pravico posameznika (osnovna človekova pravica je tudi pravica do komuniciranja). V praksi je sicer zelo pogosto podvržena drugim pravicam, nadzoru, kontroli. Po

Kantu bi mediji morali zagotoviti pravico, da svoje mnenje širite. Svobodno uporabo uma lahko prakticirajo (lahko javno razpravljajo) ... Kant govori o javni in zasebni uporabi uma. Če ste na neki poziciji, obstaja razlika, kdaj govorite kot posameznik in kdaj kot nosilec svoje funkcije. Ko smo na poziciji ubogamo sistem. Kant pravi, da mora biti tudi na poziciji zagotovljena pravica do svobodne razprave. Danes je praviloma tako, da če ste na poziciji, NE morete govoriti kot posameznik. Primer Drnovška, ki je imel poleg javne funkcije še svoj privatni blog, ki ga je pisal kot državljan.

Napredek je gonilo družbe. Pravičnost, moralnost. Publiciteta zagotavlja pravično in moralno delovanje. V drugem testu Kant poveže idejo publiciteta z moralnostjo in pravičnostjo. Tista dejanja, ki ne ustrezajo publiciteti, niso moralno. Če nekaj skrivamo pred javnostjo, počnemo nečastne in nemoralne zadeve. Ko so bile razkrite depeše Wikileaks je bilo govora točno o tem. Če gre za tajno dogovarjanje, gre za nekaj nečastnega. Ugovor je bil, da nekatere stvari morajo biti tajne, če hočejo uspeti.

MACKINNON

Je prvi avtor, ki o javnem mnenju govori kot o javnem mnenju. Vse zelo natančno definira. Govori o pogojih za nastanek JM. Nasprotni pojav JM je ljudsko vpitje. Javnost so 3 sloji. Pogoji za obstoj JM: določena stopnja bogastva (EKONOMSKI POGOJ), informiranost, komunikacijska infrastruktura, verska občutja ter številčnost srednjega sloja. Vse skupaj Mackinnon poveže v eno samo idejo: STOPNJA CIVILIZIRANOSTI.

Na eni strani razvita VB in nerazvit ostali svet (npr. Avstro-Ogrska) ... Svet je razdeljen v na tri dele: civilizacijo, barbarstvo in divjaštvo. Ideja napredka se v Evropi razvije v zatiranje barbarov in divjakov. Barbari so takrat npr. Otomanski imperij. So že na neki višji stopnji, ampak njihove ideje so nazadnjaške. Divjake se uporablja za poceni delovno silo, saj tako niso ljudje ... To je zgodovinsko ozadje tega teksta. Tako kot ta tekst velja za celotno človeštvo, velja tudi za posamezno družbo (npr. v Veliki Britaniji – razlike med severom in jugom, mediteranske države ...). Ostanki še danes (Grčija).

Srednji sloj (sloj bogatih industrialcev) se bori za svoje pravice. Zato iz javnosti prihajajo pritiski na parlament, da bi le-ti ljudje prišli do delčka oblasti in razraljali takratno državno regulirano ekonomijo. V bistvu gre v JM vedno za boj med sloji ... Ko se eni povzpnejo na oblast, zatirajo druge :) Pri Macinnonu gre predvsem za moč srednjega sloja.

HEGEL

Na JM gleda na pojav, ki ga zaznamuje dvojnost. Združuje vse kar je dobrega in slabega. Združuje ideje JM in ljudskega vpitja. JM je resnica in zmota. Je neorganski način s katerim ljudstvo izraža, kar želi in meni. Govori, pod katerimi pogoji je JM pozitivna sila in pod katerimi negativno. Kriteriji: splošnost, informiranost, izobraževnje.

+ --> če je ljudstvo sposobno razumno soditi, potrebno je imeti bolj izobražene posameznika. Publiciteta je dobra, ker poroča o delovanju parlamenta in na nek način izobražuje ljudi. Javno delovanje parlamenta (oz ustanov) je velika predstava. Ljudje bodo presojali, če jim dajemo več informacij in možnosti presojanja, tako bo JM manj podvrženo zmoti. JM lahko legitimira določene ideje. Idej ne moremo uveljaviti na silo, ampak veliko lažje navade in običajev, še lažje pa z uvidom in utemeljitvijo. Brez svobode tiska se tega ne da zagotoviti.

TOCQUEVILLE, TARD in TONNIES

Vsi trije govorijo o obliki vladanja. Oblike vladavine, ki so utemeljene na javnem mnenju. Govorijo o čim bolj inkluzivnem načinu vladanja (o vladanju čimveč državljanov in ne elit). O vladanju v demokratičnih družbah. Govorijo o tem, kakšno naj bi bilo dobro vladanje.

TOCQUEVILLE

Odpotoval v ZDA in spisal dve knjigi, v kateri opiše demokracijo kot tako. ZDA so takrat edina država, ki uveljavlja tako obliko demokracije. Takrat evropske države ne dovolijo preveč komunikacij med ZDA in njimi. Tocqueville se zato tja odpravi pod pretvezo, da bi raziskoval zaporni sistem. Tam ugotavlja, da je dejanska SVOBODA v bistvu zelo omejena. Svoboda je pogojena s suverenostjo ljudstva. Ideja suverenosti pa je povezana predvsem s svobodo posameznika (ljudje naj bi si sami pisali zakone). Demokracija se bo sprevrgla v tiranijo (tega je Tocquevillu strah), saj naj ne bi bila pravilno implementirana. Zanj zato ni ključna ideja suverenosti ampak ideja PRAVIČNOSTI. Pravičnost Če uveljavljamo načelo suverenosti, predamo moč odločanja ljudem, ki lahko suverenost izrabijo tako, da poteptajo pravičnost in iz tega pride do tiranije. Če se to zgodi, smo soočeni s pojavom tiranije večine. Neomejena svoboda ni pozitivna stvar. Pripelje do tega, da jo ljudstvo (večina ljudstva) prične zlorabljati. To se mu zdi še bolj problematično kot aristokracija v Evropi. V ZDA pa je vsak odklon posameznega mnenja od večine deluje čudno in družba te „odpiše“. Ljudje zato ponotranjijo to strinjanje z večino. Ljudje si ne upajo misliti drugače. Demokracija kot sistem jih sili v to, da prostituirajo duha (ponotranjijo to

razmišljanje večine). Pozicija nestrinjanja z večino takrat nima nobene inštitucije, ki bi ga „varovala“. Kot ključni element za zaščito demokracije pred demokracijo vidi SVOBODO TISKA. Ta ni pomemben za razvoj same demokracije, ampak zato, da ljudje lahko dobijo drugačne informacije in da se pritisk na homogenost zmanjšuje. Preveč avtonomije ljudi na pozicijah sproža samovoljo. Vladavine večine postane problematična takrat ko krši pravice manjšine.

Nestrpnost večine – nestrpnost javnosti --> povezuje te avtorje.

Ko si srednji sloj enkrat izbori pravice, sej jih boli univerzirati.

TARDE

Govora je o hierarhični delitvi pojmov: Javnost(i), prisotna množica, razpršena množica in množica.

Enako o javnem duhu (družbenem duhu): tardicija, razum in mnenje.

V kolikšni meri tisk oblikuje javnost?

Povezava javnost-mnenje-tisk je nakazana prek razprave o pogovoru.

Tisk omogoča povezovanje ljudi in idej, ne da bi bili ti v fizičnem stiku. Periodični tisk vzpostavi skupino ljudi, ki je mentalno (idejno) povezana mimo neposrednega fizičnega stika. Omejena je z dosegom tiska. Na območju neke države lahko vzpostavimo določeno skupino ljudi, ki razmišljajo enako. TV Dnevnik npr. nas vsak dan sproti definira, kje so meje naše skupnosti in kakšne so njene želje, potrebe ... Javnosti, o katerih govori Tarde, so nacionalne javnosti, torej do koder sega jezik tiska (predvsem v njegovem času – nastajanje nacionalnih držav). Ideja periodičnega zbujanja zavesti o nacionalni pripadnosti. V to spadajo tudi šolski sistem, prazniki ...

Izum tiska pripelje do nastanka neke nove politične skupine, za katero Tarde pravi, da bo vedno bolj prisotna in vseobsegajoča. Pred pojavom tiska so obstajala javna zborovanja. Zato je Tarde upiorabil razliko med prisotno množico in javnostjo.

Prisotna množica:

- prostorsko omejena
- zahteva fizično bližino
- prisotni ste lahko samo na enem dogodku, medtem ko smo lahko v več javnostih hkrati
- postaja nestrpna
- strinjamo se z medijem, ki mu sledimo (izberemo si nek medij in zaradi tega javnost postaja tudi vse bolj homogena)

Javnosti:

- so manj dogmatske, manj skrajne

- če postanejo dogmatske, je ta dogma veliko bolj vztrajna kot pri PM
- nobeno množično prepričanje ne prinese nasprotovanja

Družbeni duh – gre za načela uravnavanja družbe, načela vrhovnih prioritet. Družbi lahko vlada TRADICIJA. Moč tradicije s časoma načne RAZUM (mnenje neke družbene elita, ki je lahko bolj izobrazena ...). V Evropi npr. v srednjem veku vladajo šege, navade in religije. Z vzponom razuma pa se te stvari umaknejo. Nato se v družbi pojavi še MNENJE. Kaj je pravično, dobro? Razvoj od tradicije k mnenju ni nujno dobro. Lahko je mnenje ljudi precej manj razsvetljeno, precej manj pravično, kot razumske sodbe.

TÖNNIES

Govora je o oblikah urejanja družbe (socialne volje). Linearni razvoj iz manj v bolj civilizirane oblike. Primat razuma. Kdo tvori javnost? Periodični tisk jo vzpostavlja.

Zgodnje teorije – Jm je nekaj pozitivnega

Potem pride do obrata – mnenje neizobraženih in izobraženih

Key – malo bolj elitistična definicija

+ HABERMAS

HARRISON

Tekst govori o razliki med zasebnim mnenjem in mnenjem, ki ga imamo v javnosti. Razlika med tem kar mislimo, in med tem, kar smo pripravljeni povedati v javnosti. JM izhaja iz govorjenja in mišljenja ljudi. Pri raziskovanju JM je treba biti pozoren na oboje, tudi na neizrečeno. JM je samo tisti del zasebnega mnenja, ki smo ga pripravljeni komunicirati navzven. Spodobnost (kaj se spodobi povedati in kaj ne). JM je lahko pod vplivom nekaterih hipnih priljubljenosti (podobno kot moda).

Zasebno mnenje --> Javno mnenje --> Objavljeno mnenje

Relacija med temi tremi „mnenji“ lahko privede do drastičnih sprememb (npr. na političnem prostoru), če politiki ne upoštevajo širšega ljudskega mnenja (razkorak med JM in OM) ... Če je razkorak prevelik, potem mediji preko OM v bistvu poročajo o stvareh, ki niso resnične. Moč in sposobnost vplivanja na ljudi upade. Mediji so pomemben vir družbenega priznanja (če so kredibilni). Neko mnenje ali organizacija dobi družbeno priznanje, ko se zanj zavzame oseba, ki je visoko na družbeni lestvici, ali pa veliko (večina) posameznikov (npr. oglaševanje).

ASCH

Kot oporna točka za spiralo molka ...

Avtor predstavi, v kolikšni meri in kako dolgo so posamezniki pripravljeni zagovarjati svoje lastno mnenje nasproti drugim mnenjem, s katerimi so soočeni. Prisotnost podpirajočega partnerja je večino oropala njene moči. Dvom v sposobnost lastne zaznave, če je večina velika. To bi lahko bila ovira tudi za morebitne radikalne družbene razmere. Seveda je možno tudi to, da zaupamo samo sebi in jih označimo za „ovce“. Aschova študija izhaja iz eksperimenta družbenega nadziranja. Vprašanje množičnih manipulacij (Hitler, Mussolini) in kako se ljudje nanje odzivajo. V kolikšni meri je posameznik svoboden? Razlika men konformnostjo in konsenzom (skrb, da bi prav prevladala nad drugim). Tekst zaključí z vrednostno sodbo – ko konformnost prevlada nad konsenzom, ljudje postanejo ovce. To (zavedenost in zmanipluiranost ljudi) pa lahko izkoristijo posamezniki (volkovi) za svoje interese. Kljub temu družbe ne moremo soditi po 1/3 tistih, ki spadajo v ta vzorec.

N. NEUMANN

Teorija spirale molka. Močni učinki medijev. Spiralo molka poganja strah pred družbeno izolacijo, je zelo močan usmerjevalec le-te. Neka družba. Obstaja mnenje, ki prevladuje in mnenje, ki je v rahli manjšini. Ko ljudje ugotovijo, da katero je v manjšini, ga ljudje začnejo zavračati, saj se bojijo družbene izolacije. Začnejo podpirati večinsko mnenje. To začnejo ugotavljati tudi raziskovalci javnega mnenje, ki to še bolj propagirajo in naenkrat se zdi, da je v družbi zgolj eno in edino mnenje. Tisti redki posamezniki, ki se kljub temu uklanjajo večinskemu mnenju, veljajo za deviante, tiste, ki se niso pripravljene ukloniti večinskemu mnenju. Vloga medijev – katero mnenje je večinsko in manjšinsko, velika propaganda. Neumannova pravi, da mediji ponujajo konsonantno sliko mnenjskega ozračja. O dogodkih v javnem mnenju naj bi poročali enako (ni razlik med tem, kako poročajo različne medijske hiše??). To je res v nedemokratičnih družbah.

Spirala molka ne zna pojasniti konca spirale (jedra). Ne zna pojasniti, kako lahko manjšinsko mnenje postane večinsko. Spirala molka kljub svoj vprašljivosti deluje, ko res vlada nekakšen strah pred sankcijami (ali družbeno izolacijo). Seveda pa se to dogaja večinoma v nedemokratičnih družbah.

JM POIZVEDBE

Zgodnje kritike se osredotočajo predvsem na metodologijo, novejša pa na to, kaj poizvedbe naredijo z javnim mnenjem.

GALLUP

Javnomnenjske pozivedbe (JP) se institucionalizirajo, ko uspejo leta 1936 napovedati izid ameriških predsedniških volitev. JP so na začetku izvajali z glasovanji na pločniku (zanetenje pogovora), kasneje tudi s poštnimi glasovnicami (v revijah, časopisih ...). Prednost JP, ki so jo videli njeni zagovorniki, je bil moment približevanja neposredni demokraciji. Že Bryce je pisal o tem, da bo nekoč prišlo do real time merjenja mnenja. JP dajo več glasu tudi ljudem iz nižjih slojev. JP so dobre tudi za politike (feedback). Kvaliteta odločanja se lahko izboljša, saj vladajoči vedo, kakšno je JM. JP preprečujejo prevelik vpliv skupin pritiska.

Z JP lahko lažje manipuliramo z javnostjo. Politična stranka naredi JP in šele potem sestavi svoj program za volitve ...

ROGERS

Poizvedovalci sploh ne vejo, kaj merijo. Motijo se. Že na primeru volitev pridemo do problema, ko lahko posameznik v anketi napoved drugačno odločitev, kot pa potem na dejanskih volitvah. JP merijo izražena mnenja v neki zaupni situaciji (med poizvedovalcem in izpraševano osebo – podobno kot volitve). Velikokrat ljudi sprašujejo o stvareh, o katerih mnenja sploh še nimajo.

+GRADIVA 1

BLUMER

Opozarja na to, da je JM povezano z družbo. Je družben pojav in mora nujno odsevati družbeno strukturo. JP tega ne počnejo, ker niso uspele zamejiti JM, ne znajo določiti, kaj je predmet proučevanja. Ne znajo definirati JM kot nekega koncepta. Gre za kritiko veljavnosti. Ali z JP sploh merimo to kar želimo meriti. JM kot funkcija delujoče družbe.

6 točk

- JM kot družbeno delovanje
- družbene organizacije --> skupine (moč)
- strateške pozicije
- presoja/ocena
- mnenjski konflikt

BOURDIEU

JP predpostavljajo, da imajo vsi ljudje mnenje. Vsi ljudje si lahko izoblikujejo mnenje. Vsa mnenja so enakovredna. Postavljena vprašanja implicirajo, katere so družbeno pomembne teme o katerih se sploh „lahko“ sprašuje. JM v obliki, kot ga merijo JP ne obstaja. Funkcija JP je zgolj vtis, da JM obstaja. Na enaka vprašanja ne odgovarjamo enako (glede na naš socialni in družbeni položaj in dojemanje sveta), medtem ko poizvedovalci predpostavljajo, da vsi odgovarjamo z istega gledišča.

JM z mnenjskimi poizvedbami prehaja:

od skupinskega mnenja k individualnemu mnenju

od javno izraženega k intimno izraženemu

postaja številaska kategorija (%) ki se jo da tudi prodajati

NANCY FRASER (Gradiva 2)

- razumljeno v westfalskem sistemu (svet je skupek manjših držav, enot)
- meje se danes brišejo, rahljajo, predvsem z vključevanjem držav v nadnacionalne organizacije

MOUFFE (Gradiva 3)

- za razumevanje političnega delovanja vpelje koncept hegemonije
-